

Ratko PERIĆ

Profesorska kreativnost i metodika predavanja u duhu Bolonjske deklaracije

1. *Bolonjska deklaracija* o visokom obrazovanju¹ nastajala je godinama i pratila gospodarsko i političko ujedinjenje Europe, Europsku Uniju.² Zato i ona ima ne samo znanstveno-tehnološki nego i gospodarsko-politički karakter, osobito vis-à-vis američke tehnologije i ekspanzije tržišta. Deklaracija je konačno potpisana 19. lipnja 1999. u Bolonji. Ministri obrazovanja 29 europskih zemalja³ usuglasili su i objavili tekst Bolonjske deklaracije kojoj je radni i pravi naslov "Europski prostor za visoko obrazovanje". Do sada je potpisalo Deklaraciju 40 europskih zemalja, od njih 50 (uključujući male države-gradove). Tekst ima dvije i pol stranice. Lako dostupan na inter-stranicama. Četiri su principa: znanstvena i moralna nezavisnost o politici, povezanost didaktičke s istraživačkom djelatnosti, odbacivanje netolerancije i stalan dijalog.

Bosna i Hercegovina pristupila je pismom namjere, kojim je u Bruxellesu 21. studenoga 2002. prezentirala Vijeću za implementaciju mira "Reformu obrazovanja" i time prihvatila Bolonjsku deklaraciju. U nas je to posve političko pitanje, vezano i uz Daytonski sporazum, a ne samo uz Bolonjsku deklaraciju.

Hrvatska je potpisala Deklaraciju 2001. u Pragu.

2. *Predhodnice*. Bolonjskoj deklaraciji prethodilo je više značajnih tekstova. Prvi, *Magna Charta Universitatum*, sastavljena i potpisana 18. rujna 1988. također u Bolonji, i to na 900. obljetnicu *Almae Matris Studiorum* - Bolonjskoga sveučilišta, najstarijega učilišta u Europi, gdje je počeo funkcionirati famozni *Studio di giurisprudenza* - Pravni studij. Tu je ve-

¹ Tekst i objašnjenja preuzeti su s interneta.

² Europska Unija, iako ima svoje korijene u 1957. godini, taj joj je naziv iz Maastrichta 1991. god. Danas broji 25 euro-zemalja: Austrija, Belgija, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Letonija, Latvija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Velika Britanija. Švicarska i Švedska ne žele u EU, ali žele u Bolonjski proces!

³ Gornjim zemljama dodati: Bugarsku, Rumunjsku, Švedsku i Švicarsku.

liku Povelju, koja je stilizirana na stranici i pol i koja udara osnovne principe i naglašava bitne instrumente za izgradnju i djelovanje sveučilišta, potpisalo do sada oko 500 sveučilišta u Europi. Iz BiH: Mostarsko sveučilište 18. rujna 2004.

Druge su prethodnice Bolonjskoj deklaraciji Lisabonska konvencija iz 1997. i Sorbonska deklaracija iz 1998. god.

3. *Bolonjski proces*. Ako se ima u vidu da je svaka država na europskom kontinentu kroza svoju povijest imala vlastiti način studija, i vremena i metodologije i ocjenjivanja, i osobito da se jedan te isti studij u jednoj zemlji nije uvijek priznavao u drugoj zemlji, onda je potreba za Bolonjskom deklaracijom u smislu usklađenja, harmonizacije posve izričita i nezaobilazna. Upravo je to odlučeno da se odgovorni, ministri obrazovanja, rektori sveučilišta, sastaju svake druge godine na konferencijama gdje bi se verificiralo što je učinjeno i što treba još poduzeti. Sve je zamišljeno da bi se taj europski prostor za visoko obrazovanje osvojio do 2010. god. Ambiciozno, ali, oni kažu, ostvarivo. Odnosno: Uzmi ili ostavi! Do sada su bile konferencije u Pragu 2001., u Berlinu 2003. i u svibnju 2005. u Bergenu, Norveška.

U Europi danas ima oko 4000 sveučilišta i 12 milijuna studenata, koji ulaze u Bolonjski proces, prilagodbu i provedbu.

Cilj je Deklaracije i procesa ljudski, društveni i gospodarski razvoj Staroga kontinenta u vidu Europske Unije. Identitet i reforma ili prilagodba prema znanstvenim dostignućima. Bolonjska deklaracija poštuje različitosti, ne ide za unifikacijom, nego za usklađenjem ili harmonizacijom.

Potpisnici deklaracije složili su se u ovih nekoliko točaka.

A - *Prihvatanje akademskih stupnjeva*: Studij bi se odvijao u dvije temeljne faze: dodiplomski i postdiplomski. Dodiplomski ili prvi stupanj, odnosno prvi ciklus, trebao bi biti apsolviran u tri godine. Dvije bi godine trebale biti što je više moguće zajedničke, a u trećoj uzima se usmjerenje prema specifičnoj struci. Taj trogodišnji ciklus završava diplomom ili bakalareatom, kojemu se prilaže dodatak ili suplement. To bi bio kao opis ili prikaz stečenih znanja u vrijeme studija. Kao neka vrsta našega apsolutorija, koji bi odmah poslužio za razumijevanje onomu komu dolaziš za upis predavanja ili čekanje na radnoj burzi. Taj bi dodiplomski stupanj bio podloga za konkurentnost na europskom tržištu zaposlenja.

Mi imamo na crkvenim učilištima već odavno:

Prvi ciklus teologije 3 godine (uz obvezatne 2 prethodne godine filozofskoga studija).

Drugi ciklus: magisterij ili licencijat od 2 ili 3 godine, već prema sveučilištu, odnosno fakultetu i njegovim predavanjima.

Treći stupanj: doktorat koji bi se uradio u posljednjem ciklusu od 3 godine.

Nije još definirano koliko bi to trajalo godina. Općenito se predlaže: 3 + 2 + 3.

To jest: 3 godine do diplome plus 2 godine do magisterija i 3 godine do doktorata. Razumije se da je to teško uskladiti. Recimo Medicinski fakultet, koji ima 6 godina studija, tomu se neće lako prilagoditi. Nego vjerojatno tražiti: 5-0-5. I tražiti posebne deklaracije među fakultetima o uzajamnu priznavanju. Na primjer, Zagrebačka deklaracija iz travnja 2004. o harmonizaciji doktorskih studija, potpisana od 25 sveučilišta iz 16 zemalja.

Profesorska kreativnost. Ima izvrsnih profesora predavača, kojima studenti lete na predavanja, didaktičari, a malo objavljuju. I ima profesora koji puno istražuju i objavljuju, a studenti im lete s predavanja, slabi didaktičari. Nečija se kreativnost može mjeriti i jednim i drugim načinom komuniciranja znanja studentima i općenito drugima, ali u znanstvenim krugovima to se mjeri po publiciranim radovima. U BiH ima šest sveučilišta: Sarajevo, Banja Luka, Tuzla, Zenica, Bihać i Mostar. U Hrvatskoj ima oko 100 tisuća studenata, u 90 visokoškolskih ustanova u 6 sveučilišta: Zagreb, Split, Osijek, Rijeka, Dubrovnik, Zadar. I 7700 profesora. Od oko 8000 registriranih znanstvenika, uglavnom profesora, njih 10 % ili 800 redovito publicira po znanstvenima časopisima ili u vlastitim publikacijama.

To je uglavnom tako i na Mostarskom sveučilištu, gdje ima 12 tisuća upisanih studenta i 920 profesora.

Kako je u našem teološkom časopisu *Vrhbosnensia*? U Uredničkom vijeću nalazi se 28 profesora, praktično svi koji na Teologiji predaju. Uzimimo najzahtjevniju rubriku *Studia* (ne uključujući dakle *Documenta et Relationes*, i *Recensiones*, koje također imaju svoju težinu).

Godina 2003.: Devet profesora od njih 28. Trojica su pisala u oba broja te godine. Od 28 profesora trećina, dakle, sudjeluje svojim znanstvenim studijama. To je ugodno iznenađujuće.

Godina 2004.: od 28 profesora 7 ih ima svoje studije u tom časopisu. Trojica su se od njih javila po dva puta. Četvrtina se, dakle, profesora javila svojim znanstvenim radovima. Ako se tomu dodaju i druge rubrike u našem časopisu, rezultat je puno povoljniji i za časopis i za teologiju.

Ima profesora koji sudjeluju svojim stručnim radovima i u drugim časopisima. Ima i onih koji objavljuju svoje radove u zasebnim knjigama. Ovdje se zaista vidi kreativnost i stalno ustručavanje i u znanstvenom čitanju i u pisanju.

B - Bodovni sustav. Jedan od bitnih postulata Bolonjske deklaracije jest "Europski sustav za prijenos bodova" (European System Credits Transfer). Po semestru svaki bi student trebao imati 30 bodova bez obzira na broj kolegija i broj sati predavanja. Sveučilište odnosno zajednica Sveučilišta određuje i specificira bodove. Bodom se mjeri obveza ili opterećenje odnosno napor studenta iz pojedinoga kolegija i u školi i izvan škole. Ocjene ostaju takve kakve jesu. Ali se prati napor studenata. Jedan bod nosi, na primjer, 28 sati pohađanja nastave, bilježenja, traženja, uopće studiranja. Jedan bod ili 28 sati studiranja znači proučavati ili prostudirati jednu knjigu ili skripta od 175 stranica. Kolegij koji nosi, na primjer, 6 bodova znači da studentu treba 6 puta po 28 sati, a to je 168 sati kako bi položio ispit iz jednoga kolegija. Kroza semestar treba nakupiti 30 bodova. To je 840 radnih i napornih studijskih sati.⁴ Cijela akademska godina ima 60 euro-kredita, a to je 1680 sati. Petogodišnji studij dvogodišnje filozofije i trogodišnje teologije sadržavao bi 300 kredita, ili 2520 sati studija. Ovdje se najbolje može primijetiti i primijeniti princip: Uzmi ili ostavi! U duhu ovoga bodovnog sustava iz Bolonjske deklaracije najbolje se može vidjeti profesorova metodika predavanja, praćenja studenta.

C - Mobilnost studenata i nastavnika sastoji se u mogućnosti da student nastavi studij u bilo kojoj državi potpisnici Bolonjske deklaracije, razumije se i svaki nastavnik svoja predavanja i istraživanja u zemljama potpisnicama, i da mu se to prizna u nastavnički indeks. Kredit je kao neka "valuta", koja mobilnošću studenata može biti "konvertibilna" tako da mu vrijedi u fakultetskoj "banci" bilo koje euro-države.

Bogoslovi koje sam slao na studij u inozemstvo, kad uspoređuju studij u Sarajevu, i studij u Irskoj ili u Rimu, redovito daju prednost studiju u Sarajevu.

D - Promicanje europske suradnje u osiguranju kvalitete. To je jedan od ciljeva Bolonjske deklaracije.

Zaključak. Bolonjska deklaracija, posebno Bolonjski proces potican je način i predavanja i studiranja, i za profesorsku kreativnost i za metodiku predavanja. Naša Teologija može se uključiti u taj proces preko Sveučilišta, odnosno Univerziteta. Bilo bi korisno i potrebno da otvori svoju vlastitu internet stranicu, da prati, komunicira i uključuje se u Bolonjski proces. I za to zadužiti konkretna čovjeka.

⁴ Ovako se, prema internetu, prakticira na Hrvatskim studijima u Zagrebu, od 2004. godine.